

Båtar och båtbygge.

Vilka personer brukade bygga båtar? Funnos personer, som hade båtbyggeri (båtmakeri Dal) till yrke eller voro särskilt skickliga däri? Vad kallades en sådan person (båtmakare, båtmästare, båtbyggare). Att bygga båtar: göra båtar Dal, böle en båt Ång. Giv exempel på meningar, i vilka ordet båtbygge ingår. Brukade man själv bygga en båt, när man behövde den? Om Ni från Eder trakt känner till någon skicklig båtbyggare, vars båtar brukade tjäna till mönster för andra, bör särskilt hans arbete och båtar närmare beskrivas. Hur mycket fick båtbyggaren betalt för en båt? Inberäknades virket i priset? Gav man handpenning på båten?

Beskriv hur det tillgår, när en båt i Eder trakt bygges och använd vid beskrivningen de termer, som särskilt av äldre personer brukas! Angiv dock från början, vad för slags båt beskrivningen gäller, vad en sådan båt kallas och vartill den användes samt några mått! Om olika båttyper frågas längre fram i frågelistan. Observera att det är av intresse, att få reda på de olika ordens böjning!

Anskaffning av v i r k e. Vilka träslag användes i båten? Vad kallas sådana träd, som voro avsedda till båten (båttallar Upl.)? Hurudant virke togs till stävarna (stammarna), till kölen, till spanten (vrängerna), till borden? Talesätt om anskaffningen av ämnen (ankost) till båten: En ska ta ankosten, när n si n, å int när n ska ta n (Upl.), Stockar, avsedda att sågas till bordbräder: båtkabber Dal, bordvirke Upl. Klövos eller sågades stockarna till bord?

När brukade man bygga båtar? Var höll man till? Vid stranden, på logen eller i ett särskilt för ändamålet uppbyggt hus eller skjul (båtlider Dal)? Med hjälpare?

K ö l e n s utseende? Benämningar? Gör en teckning av kölen i genomskärning vid mitten och vid ändarna, jfr fig. 1-3. Den vinkelformiga urtagningen: far Dal. Kölens övre del med kantlisterna: kölsvin. Den nämnda urtagningen göres förutom med yxan med kölhyvel? Hur hopfästes köl och stävar, jfr fig 3. Vad kallades fogarna: kölsköte Dal. Brukade man fästa ihop köl och stävar med trä-naglar, nitar eller järnkrampa (kölkrampa Dal). Var kölen böjd? Kölens bakre del: häl Blek. Brukade man göra två kölar av samma köl-ämne liksom två stävar av samma ämne (Dal)? Formades stäven efter mall (stammtolk Dal)? Var stäven upptill försedd med prydande utskärning, jfr fig. 3. Benämning: ansikte Dal. Spetsen på stäven: stamknopp Ång, stampik Häls, stampigg Upl. Om båten var gjord med kölbräda (kölplanka Gotl, kölsvin Gotl., Häls.), vad kallas i så fall stävarnas fortsättning under denna (drag Norrl., Finl., köl). Fanns ytterligare skydd för borden under båten (isingstake Gotl, sandstake Gotl, släpebord Bhl). Järnskena eller köljärn? Finnes

särskild term för själva den krokiga stäven, vari borden fästes (stam allm., framstam och bakstam, vis och rostam Ång, bjur Gotl, snuda Bhl). Vad kallas främre eller bakre delen av båten: framända och bakända Dal, framstam och bakstam Norrl, fram i stammen och bak i stammen. Vad kallas rummet i båten mellan för och akter?

Vad kallas en högstammad båt (knorrstämd Upl, uppknäppt i stammen Jtl)? Lågstammad båt: sluttstämd Upl. Använder man benämningen rakstäv (akterspegel) och krokstäv? Benämning på akterspegel: raga Bhl.

Hur förför man för att hålla båtskelettet stadigt vid fastspikandet av borden? Brukade kölen stå på ett par träklampar (kölkabber Dal) med urtagningar för kölen? Den ena stäven stöttas med bockar och den andra stäven mot väggen i en skåra i en kloss. Ställningen kallas: eke-märren Bhl, båtkrack Lappl, båtbock, stamnbock Dal. Satt man på ett säte vid påspikandet av borden (båtsäte Dal). Huru riktas stävar och köl? Med lodlinor från taket?

Ett annat sätt är att förena stävarna med en lina eller stång och vända skelettet upp och ned (Jtl). Har man använt uttrycken: sträcka kölen, ställa upp kölen Dal, ställa upp stammerna Dal. En stolpe (stödd Dal) från taket brukar dessutom hålla kölen i läge. Fastsattes några spant före påspikandet av borden? Eller användes först ett provisoriskt spant eller mall för att få önskad form på båten? Vad kallades detta spant (mästär Dal, läggrång Jtl, bordvrang Ång)? Förekom det att kölen eller stävarna voro hopfogade av flera mindre stycken? Vad kallades de urtagningar för borden, som gjordes i köl och stävar (uppskäring Dal, urgröpning, far)? Voro för och akter olika formade (aktern smalare, akterns böjning långsträktare och lägre)? Om det fanns akterspegel, hur fastsattes denna vid kölen? Hur mättes båtens längd (i alnar mellan stamknopparna eller kölens längd i fot)?

B o r d e n. Finnes andra benämningar än bord (omgångar Nb, batvidar Gotl)? Känner man till att det förekommit båtar, på vilka borden varit sammanbundna med rottågor eller hopfästade med trä-naglar? Omtala om rester av sådana båtar finnas eller funnits i trakten och angiv om möjligt vilka personer, som ägt eller gjort dem! Brukade man spika eller nita (Norge) båtarna? Användes krampor (Dal) till att fästa borden vid varandra? Användes trä-naglar endast för att fästa spanten vid borden? Hur mycket spik beräknades åtgå till en båt? Vilka sorters spik användes? Uttryck för att sätta ihop alla borden (borda upp båten Dal)? Huru många bord finnes på varje sida av båten? Finnes benämningar på en båt efter antalet bord (fembörding, fyrbörding)? Hur förför man för att åstadkomma den erforderliga böjningen av borden och vad kallades detta (bocka)? Använde man sig av uppvärmning vid eld (Blek) eller av uppvärmning med ånga och varmvatten? Vad kallades detta arbete (bränna, basa i bastuna eller maskista)? Eller brukade man ur vinda träd eller träklabbar tälja hela bord eller stycken, naturligt böjda, som fogades till det övriga bordet (Norge, Häls, Ång)? Vad kallades de täljda trästyckena (vinner på nedersta bordet, Häls, Upl, täljkinningar på de övre borden, Häls, vinning Ång, huvudvinning på övers-

a bordet (Ång)? Fotografera eller gör teckningar, som visa stävarnas utseende och bordens utbuktning. Om borden böjdes med hjälp av uppvärmning, vilka anordningar hade man för att fasthålla borden i det böjda läget (vrebänk och vretång Blek)? Brukade borden skarvas? Vad kallades skarvarna?

Använde man sig av någon klämma Blek (klova Bhl) för att fasthålla bordet vid påspikningen? Användes ett instrument, pass (slatträ Blek, trollpacka Bhl, båtpass Upl) för att kontrollera att borden fingo rätt lutning? Eller funnos andra sätt? Fyra fingrar mellan en linje från överkanterna på nedersta borden till kölbrädan (Ång.)

Att bygga på klink? Att bygga på kravell (klavell Häls, Upl).

Var båten byggd på klink? Vad kallades en urklinkbyggd båt i motsats till kravellbyggd? Den del varmed ett bord skjuter över det närmaste: rast Nb, land Gotl. Vad kallades fogarna (sud, su Norge, Jtl, lann Blek)? Vad lades i fogarna för att tätta båten (en sträng av tjärdränkt hampa, blånor, nöthår Blek, tyg, slarvor Jtl, Ång, renhår Nb, svinhår, segelgarnssnöre)? Vad kallades tätningen i skarvar och fogar si, sik Blek, sito Sk, tångge f., duntångg el. dun= grovt linavfall Dal, si Norge)? Hur förfärdigas snöret eller strängen?

Brukade man vid hopfästandet av borden göra en sned avhylling på varje bord (sömfar Dal)? Vad kallades att forma borden efter varandra (läxa ihop Dal)? Använde man sig av ett verktyg (klipdrag Dal) för att på borden utmärka överflödigt virke, som skulle borttagas?

Använde man sig vid fastspikandet av borden av en klämma för att hålla ihop dem (båtklämma Dal, klåva Bhl). Jfr fig. 6.

Vad kallas de olika borden? Nedersta bordet: Nederstbordet, kölbordet, kölgången, nistbord Dal. Tredje bordet: stämbräde Dal. Översta bordet: överstbordet, öfstbordet, båtfäll Dal, beckbord = översta bordet från hån till fören, Ång, firomgången Nb. Brukade de översta borden icke nå fram till stävarna? Benämning på sådana bord: årening Dal.

Vad kallas relingen (su(d) Norrl, Finl, Upl, "uppå suden" Nb)?

Brukade man använda kantlist vid relingen? Längs ytterkanten: sudbänd Upl, sudlist Häls, band Jtl, skvättlist Nb, hammarband Finl, bordlist Hhl, kvarde Dal, randgård Bhl, Längs innerkanten: list, innanholt Upl, Häls, äsing Blek, äsning Bhl.

Brukade man placera ett extra bord ovanpå det översta bordet som skydd vid sjögång? Vad kallades det (stänkbord Gotl, läbord Gotl, skvättgång l. skvättebord Bhl, skidbord Vb, sjöbord, skvättbord och värbord Häls, skibord och skvättbord Upl).

S p a n t e n (vrängerna).

Hur gjorde man de olika spanten? Skulle det vara olika virke i olika spant? Vad kallades alla spanten tillsammans (rängi Jtl)?

Vad kallades virket till spanten (vrangvirke Sdm, ankost Upl, Häls, krokar Jtl, rotang Lappl)?

Vad säger man om själva insättandet av spanten (förtimringen

Bhl, rånga båten Dal)?

Hur förfor man för att få spantet att ligga tätt emot bordet? Spanten skulle lannas ned Bhl.

Hur många spant fanns det i båten? Benämningar på de olika spanten? Vad kallas de grövre spanten vid för och akter: rotrång Dal, husvrång, stamrång Jtl, Nb. Det bakre spantet: styrång Dal, sjöbestocken Bhl, svepstocken Bhl, kammarvrangen Bhl, bakvrangen Sk. Rummet bakom det bakre spantet: styra Dal, kammaren Bhl. Vad kallas det mindre spantet närmast fören (lillvrång, plikt Nb, Dal, pikvrang Gotl).

Namn på spanten efter virket: tallrångrer Dal, grårångrer Dal, enrångrer.

Hur fästes spanten vid kölen och borden. Med tränaglar eller spik (kölspik och rångspik Dal) eller nitar? Namn på tränaglarna: pinnar pl., vranghålar Finl, bordhålar Finl. Provades de tränaglar, som täljdes för hand, i ett hål som man borrade med navaren i en träbit? Benämning: torle Bhl, tora Bhl?

För tränageln gjordes ett hål genom spantet och bordet. Varmed utvidgades detta hål (med skölp Bhl, skråborf)?

Gjordes spanten i ett stycke? Funnos halvvrångrer Gotl? Om spanten måste skarvas (skötas) vad kallades skarven (skötsel Dal). Vad kallades den övre och nedre delen av ett spant (bottenstock och opplängd, opplänta Bhl)?

Förekom det, att ändarna av ett spant förbands med ett tvärträ eller gick ett sådant från den ena bordssidan till den andra (jfr fig. 5 d) (bett Norrl, betta Upl, frambett, bakbett)?

Under "bettarna" ligga trästycken fastklämda (betträ l. bettspjätla Nb).

Fanns ett knä av trä (bettkrok Häls, bettknä Upl) vid varje bettända?

Vad kallas de lister, varpå sittbräderna (skotten) lades (bettpinnar Häls, roslåar Nb, räfsingar Bhl)?

Funnos dessutom för segelställningen fasta bräder (segelbräder Nb, tofter Häls) vilande i klossar vid relingarna.

Vad kallas de hål mellan spanten och borden, varigenom vattnet kan rinna till össtället (sug, sughål Ång)? Benämning på vattnet som rinner i båten utefter kölen: kölvattnet Upl, Hur benämnes en båt, i vilken det blivit stopp i sughålen (vågstämd Upl)?

Finns i vissa båter en avbalkning (sumphåll Upl) i aktern, där man kunde ha fisk? Själva balken: svallgavel Upl. Taket på denna avbalkning: vandring upl, Locket: lyfte eller löfte Upl.

Vad kallades det trekantiga trästycke, som i fören, eventuellt även i aktern, sammanhöll relingarna (krysstimmer, krav l. kraft Blek, brandkläpp Blek, stamkraft Häls, Upl, stamkatta Häls, stamdrag Jtl, Ång, stamlock Ång, stamknä Nb)?

Vad kallas s i t t b r ä d e n a i båten (toft riksspr., Gotl, skott Vb, Nb, Ånh, betta Upl, bita Sdm, Finl, rodd, tilja Dal, roningsbräde Dal)?

Bit av trä eller plåt, som man måste spika överstörta sprickor i båten: latta, blecka Nrsk. En större spricka kunde tillstoppas med en tunn träribba (ti-gäl-ning Dal). Brukade man låta beck rinna ner i fogarna med tillhjälp av en varm järnstång, som fördes utefter fogarna? Hur benämndes detta (beckränna, suränna båten Jtl).

Vad säger man om en båt, som är otät (läk adj). Uttryck för att en båt blir tät: han bolnar Gotl. Vad säges om en båt, som är nästan fylld med vatten? Talesätt: "Med tjära och dun (= linavfall) kan man få en gammal gårdsgård vattentät". Dal.

Å r f ä s t e t. Hur såg den anordning ut, varmed åran fasthölls vid båtkanten, då man rodde?

1) Var årfästet gjort i ett stycke, varav en del var uppstående och en vågrät efter båtkanten? Var detta årfäste gjort av en gren med vidsittande stycke stam? Var det i så fall grenen, som stod upp från båtkanten eller var grenen fastspikad längs efter båtkanten, jfr fig. 7-9? Benämningen på detta slag av årfäste (hå Upl, Norrl, Finl, håkrök Sdm, håkjejp Jtl). Fasthölls dessutom åran med en vidjelänk eller repögla? Vad kallades denna (håband, håvidja, hamna)? Var årfästet gjort i ett stycke med två uppstående delar (båt-ån Dal, årsurka Dal). Jfr fig. 11.

2) Brukade den uppstående delen, bestående av ett brett trästycke, stickas ned genom en kloss, som var fästad vid båtkanten? Användes dessutom även vidjelänk? Benämningar på de olika delarna? Jfr fig. 10.

3) Brukade åran, försedd med en ögla (århank Gotl) eller hål, fästas vid en järnpinne (tull, toll), nedsatt i relingen eller i en kloss (roning l. roder Gotl) på relingen? Jfr fig. 12. Benämningar?

4) Två pinnar, "tullar", mellan vilka åran vilade. Vad kallas rummet mellan pinnarna (rodd Upl)? Jfr fig. 13.

5) Ram av något slag, varpå "tullarna" (tollpinnarna Bhl) sitta ett stycke ut från båten (rorkip Bhl, tollklamp Bhl, årtull).

6) Kunde de bakre årfästena vara olika de främre? Varmed motiveras en sådan anordning?

7) Kunde i samma trakt de större båtarna ha andra slags årfästen än de mindre?

Illustrera beskrivningen med teckningar, så åskådliga och noggranna som möjligt, samt om möjligt med fotografier!

Uppgiv h u r l å n g tid det tog för att bygga en båt och meddela hur långt man hann för varje dag, såsom E. Klein har upptecknat om en Gotlandsfiskare, som byggde en tremanning på tre dagar: "Första dagen sträckte han kölen, satte upp stävarna och satte fast ett bottenbord på vardera sidan. Andra dagen gjorde han de övriga borden och drog ihop dem, så att han hade båtsidan utlagd på marken. Tredje dagen formades och fästes båtsidorna vid bottenbord och stävar, vilket skedde efter ögonmått med hjälp

av i marken nedsatta stötter." (Se N.M. o. Skansens Årsbok 1932, s. 149).

Räkna upp de v e r k t y g, som användes vid båtbyggnad och angiv därvid de, som äro de oundgängligaste, och meddela berättelser, som omtala båtbyggeri, som försiggått med ett minimum av redskap. Från Dalarna uppräknas följande: krampsax - strykmått - hammare - kramptång - klipdrag - slägga - järnkrampor - parskafthkniv - krampsyl - borrsväng - syl - passare - syrtjäl - oxhyvel (sugga) - lapphyvel (skåvå) - stämjärn (borr) - båtklämma - kölhyvel - städ - tjärbutt - stabbe - yxa - tättningsmedel.

Å r a n. Vad är benämningen på åra i allmänhet (år, åra, roder, ror)? Beskriv även årornas utseende!

Benämningar på olika delar av åran? Handtaget: lom Upl, Norrl, årlum, handhåll Nb, lomme Finl, lom eller lunn Gotl, knavil Dal. Det tjocka partiet närmast handtaget: lom Nb, del av åran som ligger i årtullen vid rodd: rodd Upl, Nb, running Dal, årlägg Gotl. Årbladet: årbla. Början av årbladet: Hjärtblad Gotl.

Om det finns olika slags åror, uppgiv deras namn och användning. Åra, som man styr med: styråra Gotl. Åra som hör till bakrodden: bakår Norrl. Kort åra: svepror, svepa Nb, sväip Finl, mönne Vml. Kort, tvåbladig åra: tviår Dal.

Användes en käpp för att spjärna fötterna emot vid roendet (spjärnkäpp Häls, fotspark Upl).

Vad är benämningen på den stång, varmed båten stakas (skåta Vrml, hork Vb, Finl)? Vad kallas den påle eller stång, nedkörd i botten, som man fastbinder båten vid ute på sjön (mår Ång, Vb (Åsele), ligga för ri Blek)?

R o d e r. Vad kallas rodret: roder, ror, styre. Handtaget på rodret: styrval Sdm, Norrl, Upl, rorkult Upl, rorkulting, styrpinne jämhult Blek, rorkult eller rorpinne Häls. Rodrets fäste vid båten? Hakar på rodret, vilka häktas på märlor i båten. Hakarna: fingerlingor Blek, styrnålar Nb, rorten Häls, rorjärn Gotl. Märlorna: rorlyckor Blek, styrjärn Upl, rorhakar Gotl, styrmärlor Nb. Ställning, vari rorkulten hålles fast: rogångare.

Benämningar på olika slags rodd? Att ro: ro allm. åra Hall. Vad har man för benämning för att ro baklänges i det man för årorna från sig med aktern vänd framåt: hamna Sdm, rumpa och rympa Upl, mönna Ång, agga Ång, skåta Bhl, Vgl, m.fl., hopa Finl, skuva Jtl, åra Jtl. Att sätta årbladet emot för att hejda båten: kväva i Finl. Att svänga otympligt med årorerna: kava Nrsk. Ro med ansiktet mot fören: föra åv Finl, ryggro Nb.

Finnes benämning för att ro mot ström, för att hindra båten att driva (andöva Bhl, Vgl, Hall).

Förekommer en rodd med en åra (sträckåra) vid främre rodställningen och en vid bakre (akteråra). Benämning: vaxholmsrodd Upl. Att ro på detta sätt: bända Upl.

Hur säger man om det brusar om fören? (håpen fråa Vb, bäud inf., Jtl).

Att ro kraftigare med en åra, som är vänd mot land (ta mot in-

nan Dal). Att ro kraftigare med den åra som är vänd från land ¹⁶⁹
(ta mot utan Dal). Vidare: ta mot nordan, ta mot sunnan Dal.

Att sitta och ro (sittja i årum Dal), i motsats till att vara passagerare.

Uttryck för att landa (lända Sdm).

Ta landmärke, så att man skall hålla kursen (stamhåll Dal, ögnmål Dal). Punkt på land, mot vilken man stävar: hamnmål Dal.

Lägga barlast: stenlägga båten?

S e g e l. Angiv i vilken utsträckning man använde segel! Förekom råsegel eller sprisegel eller bådadera? Beskriv segelställningens utseende med förekommande termer! Masten: segelstång Jtl. Hur hålles masten stadig i båten? Masten stödes av ett bräde, som ligger tvärs över båten (mastbettan Upl, försegelbrädet och aktersegelbrädet Nb, toft med tofthasp, som fasthåller masten Häls, segeltilja Dal). Spåret i segelbrädan: segelspåret Gotl. Nedtill fasthålles masten genom en i maständan inslagen järnten, som vilar i en järnplatta (brodd Nb) eller i en kloss (mastfot Upl, Häls, mastsko Blek).

Rået eller råstängen (segelkäppen Jtl)? Ändan av en rå: nock, rånock? Band eller rep varmed rån upphissas: rack Sdm, Häls! segeltöm Jtl.

Hur benämnes segelduken, seglet (båtsegel Gotl, umbrädu eg. lakan Dal, veipa Vb, Nb)? Varav gjordes segelduken? Varmed kantades seglen? Med rep, som kallades (lik)? Hörnet på ett segel: horn Upl, Häls. Olika hörn på seglet: skothorn, sprihorn, fallhorn, halshorn. Metallring i skothörnet på förskotet: käus. Vad kallades den stropp eller annan anordning, varmed spristången fasthölls och ledades vid masten (segelstroffen Nb, sprihank Upl)? Benämning på de ringar (av enträ?), som trädas på masten: litsor Nb.

Knapp, varpå tåg fastgöres: nick, kipa Häls.

(med utseende: _____), knäp Nb, krampa l. knäp Häls.

(med utseende: _____).

Finnes tråklyka, fäst vid sidan av en båt, vari det nedtagna seglet lägges (micka Sdm, Upl, bonickstånd, bonicka Sdm, Upl, mickstånd Sdm, mickställ)?

Finnes uttryck för att sätta upp seglet (dra upp seglet) och taga ned seglet?

De olika seglingssätten? Segla i medvind; sigäl i ättä vedri Dal, segla undan Nb, börn medvind Jtl. Segla i sidvind: sigäl i säjdvedri Dal, segla sida Nb. Segla i motvind: kryssa Nb, Segla i bidevind: segla knafft Nb. Kastbyar: gråilan (pl.) Jtl.

Olika slag av segel: storsegel och fock (storn och focken Häls, baksegel och försegel Upl. Sprisegel: smacksegel, smacke Bhl. Klyvare? Apsegel?

L a n d n i n g s p l a t s för båtar: båtsta Norrl, båtlänning Ång, lännsta Upl, hammarband Blek m.fl., kakkne och kaxne Gotl, kåxa Finl.

Sammankastade stenrader l. utgrävningar vid stranden, varimellan båtar uppläggas: kås Smål, Blek, Sk, Hall, ålla Smål, rogång Smål.

Uppgiv ortnamn, som tillkommit efter båtplats! Även ortnamn,

innehållande ordet skepp, böra medtagas.

Hur förvarades båtarna under vintern? I båthus eller andra skjul? Beskriv båthusens utseende, placering och användning! Förvarades annat än båtar i dem? Hade flera båtägare del i samma båthus? Benämningar på båthus: båthus Dal, nöster Jtl, Norge, båtse Smål. Vad kallades stöden under en båt, som är uppdragen på land (båtkrack Dal).

Om det fanns en större båt, som ägdes av ett båtlag, omtala hur detta båtlag var organiserat, hur båten fick användas av delägarna, och om det fanns en föreståndare (storbåtfåut Dal).

F o r s l i n g av båtar på land.

Uppge ge termer som användas vid uppdragandet av en båt på land. Vad kallades de rullar man lade under båten (lunnor)? Användes en särskilt konstruerad ställning vid uppdragandet av båtar? Brukade man använda hästar, när man drog upp båtar.

Hur förfor man, då man skulle forsla båtar längre sträckor på land? Lade man träbitar under båten allteftersom man drog framåt? Benämning på dessa trästycken?

Brukade man bära båtar? Angiv storleken av båtar, som man bar? Om det förekommit att man burit båtar mellan tvenne vatten, angiv den sträcka man därvid burit, samt alla namn, som kan ha samband med båtberandet.

Var det vanligt att köra båtar på en släpa och medar. Jtl.

E g e n s k a p e r hos båten. Beskriv med uttryck från målet egenskaper hos en båt, en god båt och en dålig båt o.s.v.

En fin båt? En ful (ljot Dal) båt. Slarvigt gjord: kutun Dal.

Vad säger man om en båt, som är rank och lätt välter? (vickig och rank Upl, vallter Gotl, vallt Finl, Jtl, vallto Finl, rullugur Gotl, "båten hjulle" Vb, vittan ostadig). Namn på en rank båt: brådön.

Vad säger man om en stadig båt (stödlig Bhl, styv, stadun Dal)? Lättrodd? Lätt? Tungrodd? Tung?

Bred i fören: burkig Upl. En sådan båt "trumfar emot" i sjön och är tungrodd. Bred i botten? - Smidig (om båt): tinglig Dal.

Att skjuta lätt genom vattnet: brynja Finl.?

Hur kallar man en båt, som har vind köl eller stäv och drager sig åt sidan, då man ror? (Årodd Blek, enkind Bhl, skevrodd Bhl, enrodd Sdm, Upl, Finl).

Att lägga sig på sidan (om en båt): båten suder l. syder Upl, Sdm, Ögl, Vb, Nb, Finl. Finns formen suden, sudand (Finl)? Kan man använda ordet suä även om andra föremål, som luta?

Att luta båten: läut båten Dal, vitt båten Dal. Hur benämnes en båt som har ringa djup (flå Sk, Hall, Vgl, Jtl, låg i braddum Dal)?

En båt, som är för mycket lastad (sänklastad Häls, båten e nidi-lässadn allt upa kvardum Dal). För mycket lastad i fören: framsätt Norrl, för mycket lastad i aktern: baksätt Norrl, ojämnt lastad: hällsätt Vb.

En båt med stor lastningsförmåga: bärlig Upl.

Stå bra mot sjön: "vära äv bra", vaka l. si opp "klara sig" Upl.

Omtala de o l i k a s l a g a v b å t a r, som förekomma i Eder trakt och förtälj om deras användning och utseende, helst med bifogade teckningar och fotografier!

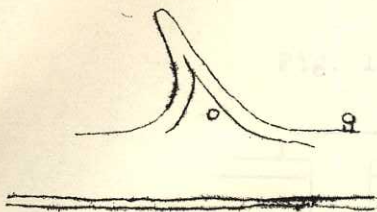
Indelning av båtarna: Från några orter i Sverige finnas en del - relativt ofullständiga - uppgifter, om att man kan indela efter antalet roddare eller antalet par åror, efter antalet bord på varje sida eller efter antalet spant (vränger). I Dalarna kan man indela efter antalet vränger: älvorongsbåt - tiorongsbåt - nirongsbåt (Sollerön). Dessutom efter antalet par åror: enåring - tvååring (Älvdalen). En annan indelning är kyrkbåt, storbåt, tvärbak, eka. Från Hälsingland uppges en indelning efter antalet par åror: tyväling, treäling samt efter antalet bord: tvebörding, trebörding, fyrbörding, (obs. breda bord, jfr sjubordaeka Blek!). Från Luleå skärgård: skärbåtar, mellanbåtar, småbåtar. Från uppländska skärgården: sköteka, sump, ökstock.

E k o r, ö k s t o c k a r. Har man använt urholkade stockar till båtar? Form och tillverkning? Om man vid fiske i insjöar använt flottar, böra även dessa beskrivas samt sättet att ro på dessa och i ökstockarna! Ekor med bord och flat botten, tvära i för och akter? Beskriv med termer roddanordningen på ekorna! Benämningar på ekor: fjölbåt Gotl, Finl, flatbåt Gotl, myndvricka Gotl, ajka Gotl, flatäska Gotl, kubbeka Blek, bult Smål, kana Smål, knarr Nrk, knorr Vrml, möndpram (båt, som ros blott med en åra) Vrml, stockeka Bhl, lörja Bhl, eka, bohuseka Bhl, pram Bhl, Sk, Hall, Vrml, Norge, smacka Sdm, Finl, flå (flat båt) Jtl.

R o d d b å t a r o c h s e g e l b å t a r.

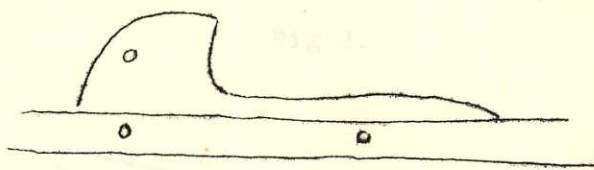
Olika typer? Utseende och benämningar? Spetsig i för och akter? Spetsig endast i fören? Särskilda anordningar för förvaring av fisk i båten? Sumpar? Däckade eller halvdäckade? Hurudana ankare? Namn på båtar (jfr även föreg.): snipa (liten spetsig båt Sveal, Götal, färdbåt stor båt, som nyttjas i sälffiske Vb, Finl, haxe Med, Ång, Vb, Nb, vrakbåt Gotl, vrakeka stor fiskarbåt, råsegeleka, som användes, då man fiskar på vrak Blek, smackeka med sprisegel Blek, flötetöj båt, eka Blek, kåg eller kåk enmastad Bhl, doris segelbåt med flat botten Bhl, vassing enmastad Bhl, somaskepp Smål, Ögl, kubb större båt med flat botten, vari man forslar varor Sk.

Fig. 7.

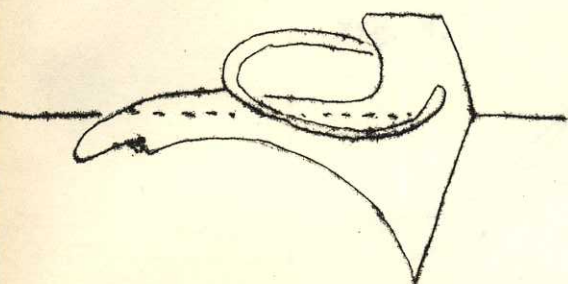
"hå" från Gokstadsskeppet
(från 700-talet).

Fig. 8.

"hå" sedd utifrån båten,
från Gästrikland.

Fig. 9.

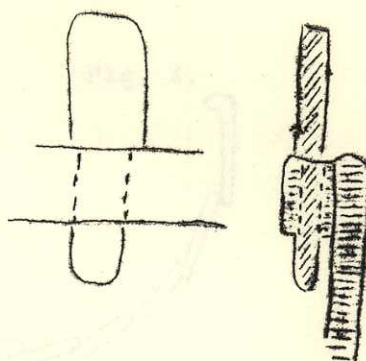

"hå", sedd inifrån båten,
från Alanäset, Jämtland.

Fig. 10.

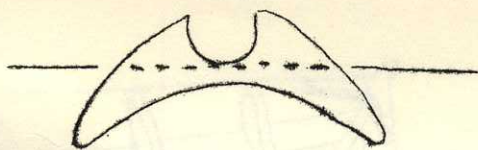
a.

b.

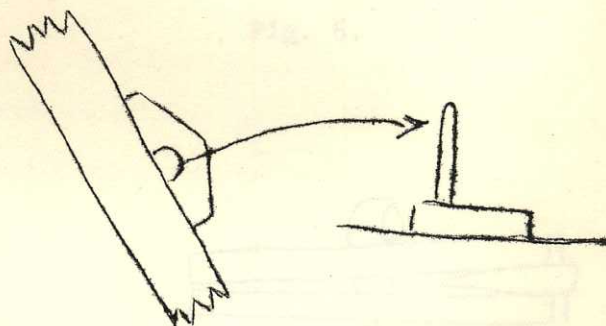
Keip från Jämtland
a. från sidan.
b. genomskärning.

Fig. 11.

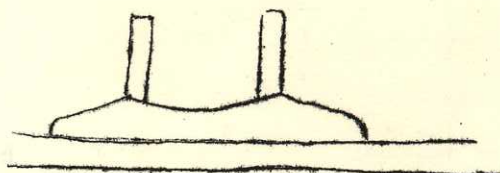
"åna", sedd inifrån båten,
från Sollerön, Dalarna.

Fig. 12.

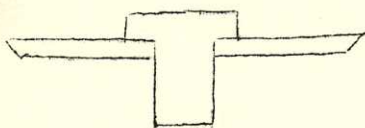
Årtull och del av åra
från Gotland.

Fig. 13.

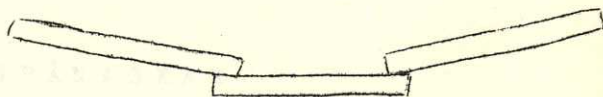
Årtullar från en väst-
kustbåt.

Fig. 1.

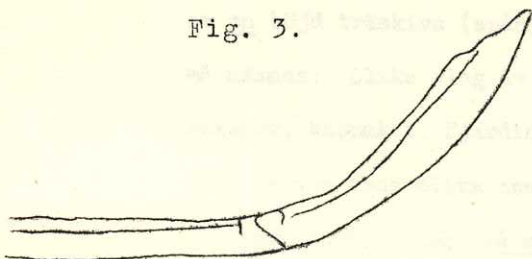
Genomskärning av en köl
och de två nedersta borden.
(Sollerön, Dalarna.)

Fig 2.

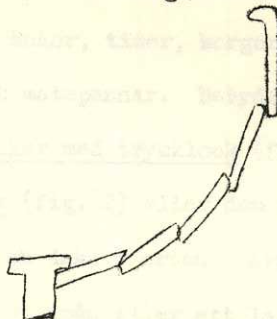
Genomskärning av kölbrädan
och de två nedersta borden
på en västkusteka.

Fig. 3.

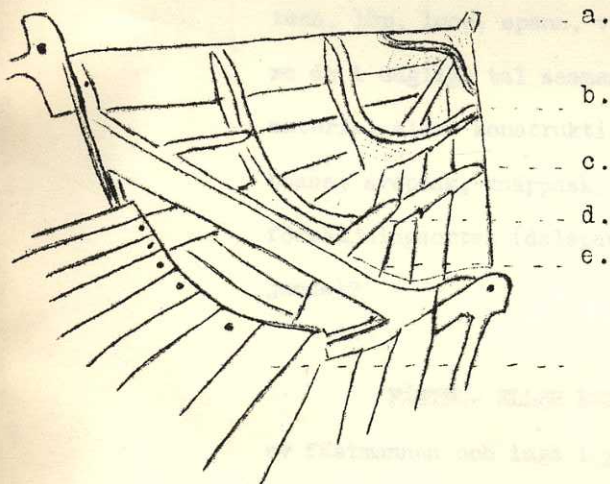
Hoptagningen av köl och
stäm med en kölkrampa
(Dalarna).

Fig. 4.

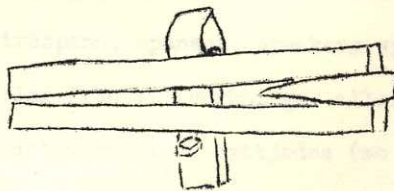
Genomskärning av borden på
ena sidan av en båt.

Fig. 5.

- a. stanknopp.
- b. vränger.
- c. rosläar.
- d. bett.
- e. bottenbeklädnad.

Fig. 6.

Båtklämma.